

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНинг ДАВЛАТ СТАНДАРТИ

**Туризм ва у билан боғлиқ бўлган хизмат турлари. Жойлаштириш
воситаларининг барқарор ривожланишини бошқариш тизими.**

Асосий талаблар

Расмий нашр

Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт
вазирлигининг "Спорт ва туризм ва хизматларини
сертификатлаш маркази" Давлат хизматларини
хизмат доирасида фойдаланиш учун

**Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги хузуридаги
Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлиги
Тошкент**

Сўз боши

1 Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт вазирлиги «Спорт ва туризм хизматларини сертификатлаш маркази» Давлат унитар корхонаси томонидан ИШЛАБ ЧИҚИЛДИ ва ТАҚДИМ ЭТИЛДИ.

2 Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги қошидаги Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлигининг 2022 йил 17 январдаги 05-1369- сонли қарори билан ТАСДИҚЛАНДИ ва ЖОРИЙ ЭТИЛДИ.

3 Ушбу стандарт ISO 21401:2018 «Tourism and related services. Sustainability management system for accommodation establishments. Requirements» халқаро стандарти билан айнан ўхшаш.

4 Стандартга қуйидаги таҳририй ўзгартиришлар киритилған: «Халқаро стандарт» сўzlари «ушбу стандарт» сўzlарига алмаштирилған.

5 ДАСТЛАБКИ ЖОРИЙ ЭТИЛИШИ.

Ушбу стандартни ва унга бўлган ўзгартиришларни Ўзбекистон ҳудудида жорий этиши ҳақидаги ахборот “Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлиги” томонидан нашр этиладиган кўрсаткичда чоп этилади. Ушбу стандартни қайта кўриб чиқши ёки бекор қилиши ҳақидаги мувофиқ ахборот “Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлиги” томонидан нашр этиладиган ахборот кўрсаткичда чоп этилади.

Ушбу стандартни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида расмий чоп этишнинг мутлақ ҳукуқи Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлигига тегишли.

Мундарижа

Муқаддима.....	IV
Кириш.....	V
1 Кўлланиш доираси.....	1
2 Норматив хужжатларга ҳаволалар.....	1
3 Атамалар ва таърифлар.....	1
4 Ташкилот мухити.....	6
4.1 Ташкилот ва унинг муҳитини тушуниш.....	6
4.2 Манфаатдор томонларнинг эҳтиёжлари ва кутган натижаларини тушуниш.....	6
4.3 Барқарор ривожланишни бошқариш тизимини қўллаш соҳасини аниқлаш.....	6
4.4 Барқарор ривожланишни бошқариш тизими.....	6
5 Бошқариш.....	6
5.1 Бошқариш ва ҳаракатларга содиклик.....	6
5.2 Ташкилотнинг сиёсати.....	7
5.3 Тутган ўринлар, мажбуриятлар ва ваколатлар.....	7
6 Режалаштириш.....	7
6.1 Имкониятлар ва хавфларни бартараф этиш бўйича ҳаракатлар.....	7
Барқарор ривожланишнинг максадлари ва уларга эришишни режалаштириш.....	8
7 Ташкилот томонидан қўллаб-қувватлаш.....	9
7.1 Ресурслар.....	9
7.2 Асослилик.....	9
7.3 Хабардорлик.....	9
7.4 Алокалар.....	9
7.5 Хужжатлаштирилган ахборотлар.....	10
8 Оператив бошқариш.....	11
8.1 Оператив режалаштириш ва назорат.....	11
Ўзгартирилган фаолият турлари, маҳсулотлар ёки хизматлар билан ишлаш.....	11
8.2 Етказиб бериш занжирларини бошқариш.....	11
9 Фаолият самарадорлигини баҳолаш.....	11
9.1 Мониторинг, ўлчаш, тахлил қилиш ва баҳолаш.....	11
9.2 Ички аудит.....	12
9.3 Бошқариш тизимини тахлил қилиш.....	12
10 Такомиллаштириш жараёни.....	13
10.1 Номувофиқлик ва тузатувчи ҳаракатлар.....	13
10.2 Узлуксиз такомиллаштириш.....	13
А илова (номатив қисм) Жойлаштириш воситаларини барқарор ривожлантиришга доир экологик талаблар.....	14
В илова (номатив қисм) Жойлаштириш воситаларини барқарор ривожлантиришга доир ижтимоий талаблар	19
С илова (номатив қисм) Жойлаштириш воситаларини барқарор ривожлантиришга доир иқтисодий талаблар	22
Д илова (ахборот қисми) Туризмни барқарор ривожлантириш амалиёти мисоллари.....	25
Библиография	28
Библиографик маълумотлар.....	29

Муқаддима

ISO (Халқаро стандартлаштириш ташкилоти) – бу бутун дунё бўйлаб стандартлаштириш бўйича миллий органлар федерацияси (ISO га аъзо органлар). Халқаро стандартларни тайёрлаш бўйича иш ISO техник қўмиталари орқали амалга оширилади. Техник қўмита ташкил этилган мавзудан манфаатдор бўлган, ҳар бир аъзо-орган мазкур қўмитада вакиллик қилиш хуқуқига эга. ISO билан алоқада бўлган халқаро ташкилотлар, давлат ва нодавлат ташкилотлар ҳам ушбу иштирок этади. ISO электротехника соҳасида стандартлаштиришнинг барча масалалари бўйича Халқаро электротехника комиссияси (IEC) билан узвий ҳамкорлик қиласди.

Ушбу стандартни ишлаб чиқиш учун ишлаб чиқилган процедуralар, шунингдек уни кейинги юритиш учун мўлжалланган процедуralар ISO/IEC, 1-қисм Директиваларида таърифланган. Хусусан, ISO хужжатларининг ҳар хил турлари учун зарур бўлган, тасдиқлашнинг турли хил мезонларини таъкидлаш лозим. Ушбу стандарт ISO/IEC, 2-қисм директиваларининг таҳририй қоидаларига мувофиқ тайёрланган (www.iso.org/directives га қаранг).

Шунга қўра, мазкур стандартнинг баъзи элементлари патент хуқуқларининг предмети бўлиши мумкинлигига, эътибор қаратилади. ISO қандайдир ёки барча шунга ўхшаш патент хуқуқларининг идентификацияси учун масъул эмас. Стандартни ишлаб чиқиш жараёнида аниқланган, ҳар қандай патент хуқуқлари тўғрисидаги батафсил ахборотлар ISOнинг Кириш қисмида ва/ёки олинган патент декларацияларининг рўйхатида келтирилади (кар. www.iso.org/patents).

Ушбу стандартда ишлатиладиган ҳар қандай савдо номи, фойдаланувчиларнинг қулиялиги учун тақдим этилган ахборот ҳисобланади ҳамда маъқуллаш ҳисобланмайди.

Мувофиқликни баҳолаш билан боғлик бўлган, ISOнинг ўзига хос атамалари ва ибораларининг аҳамиятини, шунингдек савдодаги техник тўсиқлар (СТТ) соҳасидаги Бутунжаҳон савдо ташкилотининг (БСТ) ISO принциплариiga амал қилиниши тўғрисидаги ахборотларини изоҳлаш учун қўйидаги ҳавола бўйича ахборотларни кўринг: www.iso.org/iso/foreword.html.

ISO/TC 228, Туризм ва у билан боғлик бўлган хизмат турлари Техник қўмитаси, ушбу стандарт учун масъул қўмита ҳисобланади.

Ушбу стандарт бўйича ҳар қандай мулоҳазалар ёки саволлар стандартлаштириш бўйича миллий органга йўналтирилиши лозим. Ушбу органларнинг тўлиқ рўйхатини www.iso.org/members.html ҳаволаси бўйича топиш мумкин.

Кириш

Туризм дунёдаги асосий иқтисодий сегментлардан бири бўлиб, барқарор ривожланишга ҳисса қўшиш потенциали ва унинг экологик, ижтимоий ва иқтисодий соҳаларда олиб келиши мумкин бўлган оқибатлари туфайли, юқори эътибор объектини ўзидан ифодалайди.

Туризм соҳасидаги барча турдаги ташкилотлар ўз амалиётида барқарор ривожланиш масалаларини ҳал этиш зарурлигини тобора кўпроқ эътироф этмоқда. Ушбу стандарт барқарор ривожланиш сиёсатини ишлаб чиқиш ва жорий этишни мақсад қилган жойлаштириш воситалари учун барқарор ривожланишни бошқариш тизимиға қўйиладиган талабларни, шунингдек, ўз фаолияти, маҳсулотлари ва хизматларини бошқариш мақсадларини ўз ичига олади.

Ушбу стандарт ҳар хил географик, маданий ва ижтимоий катламлардан барча ўлчамдаги/миқёсдаги жойлаштириш воситаларига, уларнинг тегишли фаолияти барқарорлигини оширишга ёрдам бериш учун, ишлаб чиқилган.

Ушбу стандарт тўртта иловадан тузилган. А, В ва С иловалари меъёрий ҳисобланади ва барқарор ривожланишнинг учта аспектидан ҳар бирiga тааллуқли (экологик, ижтимоий ва иқтисодий). Д иловаси ахборот учун ва барқарор ривожланиш амалиётига оид мисолларни ўз ичига олади.

Ушбу стандарт, туризмни барқарор ривожлантиришнинг асосий мақсадига эришилишига кўмак берадиган, амалиёт изчили жорий этилиши ва қўллаб-куватланиши учун, жойлаштириш воситалари учун маълумот берадиган материал сифатида ҳам ишлатилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаи
Вазирлигининг
Сертификатлаш маркази
Хизмат доирасида фойдаланиш учун

Ўзбекистон Республикаси Туризм ва Спорт
Вазирлигининг "Спорт ва туризм хизматлариини
сертификатлаш маркази" Давлат хизматлариини
хизмат доирасида фойдаланиш учун

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ДАВЛАТ СТАНДАРТИ

**Туризм ва у билан боғлиқ бўлган хизмат турлари. Жойлаштириш
воситаларининг барқарор ривожланишини бошқариш тизими.
Асосий талаблар**

**Туризм и связанные с ним виды услуг. Система управления устойчивым
развитием средств размещения.
Основные требования**

**Tourism and related services.
Sustainability management system for accommodation establishments.
Requirements**

Жорий этиш санаси: 2022 йил 1 апрел

1 Қўлланиш доираси

Ушбу стандарт туризм соҳасидаги жойлаштириш воситаларида барқарор ривожланишини бошқариш тизимини жорий этиш учун экологик, ижтимоий ва иқтисодий талабларни белгилайди.

Ушбу стандарт, жойлаштириш воситалари томонидан назорат қилиниши мумкин бўлган ва улар таъсир кўрсата оладиган, аспектларга тааллуклидир.

Ушбу стандарт, тури, ўлчами ёки жойлашган жойидан қатъи назар, қуйидаги мақсадга эга бўлган, ҳар қандай жойлаштириш воситасига нисбатан қўлланилади:

а) ўз фаолиятида ривожланишнинг барқарор усусларини жорий этиш, қўллаб-куватлаш ва такомиллаштириш;

б) ўзининг муайян барқарор ривожланиш сиётига мувофиқликни таъминлаш.

2 Норматив ҳужжатларга ҳаволалар

Ушбу стандартда норматив ҳужжатларга ҳаволалар мавжуд эмас.

3 Атамалар ва таърифлар

Ушбу стандартда тегишли таърифлар билан қуйидаги атамалар қўлланилган:

3.1 жойлаштириш: Энг камида ухлаш ва санитария-гигиена қулайликларини тақдим этиш.

[Манба: ISO 18513:2003, 2.1.1]

3.2 жойлаштириш воситаси: Туристлар учун жойлашиш турини тақдим этувчи муассаса.

3.3 сунъий овқатлантириш: Туризм мақсадида ҳайвонларни атайлаб жалб қилиш учун ем ёки овқат тақдим этиш.

3.4 аудит: аудит мезонларининг бажарилиш даражасини аниқлаш учун аудит далилларини олиш ва объектив баҳолашнинг мунтазам, мустақил ва ҳужжатлаштирилган жараёни (3.32).

1-изоҳ. Аудит ички аудит (биринчи томон) ёки ташқи аудит (иккинчи томон ёки учинчи томон), шунингдек бу комплекс аудит (икки ва ундан ортиқ тартиблар бирлашмаси) бўлиши мумкин.

2-изоҳ. Ички аудит ташкилотнинг ўзи ёки унинг номидан ташқи томондан ўтказилади.

3-изоҳ. “Аудит далиллари” ва “аудит мезонлари” ISO 19011 стандартида белгиланган.

3.5 бизнес-режа: Бизнес-мақсадлар ва ҳаракатлар таърифланадиган ва таҳлил қилинадиган, ушбу мақсадларга эришиш, хавфлар ва ноаникликларни камайтириш учун амалга оширилиши зарур бўлган, молиявий прогнозлар ва иқтисодий мақсадга мувофиқликни ўз ичига олган ҳужжат.

3.6 берк цикл иқтисодиёти: Ўз конструкциясига кўра тикловчи ва регенератив бўлган, шунингдек техник ва биологик цикллар ўртасидаги фарқни ўтказиб, маҳсулотлар, компонентлар ва материалларнинг доим энг юқори фойда ва қийматга эга бўлишига йўналтирилган иқтисодиёт.

[Манба: ISO 20400:2017, 3.1]

3.7 ваколат: Белгиланган натижаларга эришиш учун билим ва кўнилмаларни қўллашга қодирлик.

3.8 мувофиқлик: Талабларнинг (3.34) бажарилиши.

3.9 узлуксиз такомиллаштириш: Унумдорлик (3.29) натижаларини ошириш учун тақрорланувчи ҳаракатлар.

3.10 тузатувчи ҳаракат: Номувофиқлик (3.24) сабабларини (сабабини) бартараф этиш ва тақрорланишини олдини олиш ҳаракати.

3.11 хавф: Иш жойида жароҳат, касаллик, мол-мулкка зарар, атроф муҳитга зарар ёки уларнинг бирикмаси кўринишидаги потенциал зарарли манба ёки вазият.

3.12 ҳужжатлаштирилган ахборотлар: Ташилот (3.26) томонидан назорат қилиниши ва техник жиҳатдан кўяллаб-куватланиши керак бўлган, ахборот, шунингдек у мавжуд бўлган ташувчи.

1-изоҳ. Ҳужжатлаштирилган ахборот ҳар қандай форматда, ҳар қандай ташувчида ва ҳар қандай манбадан бўлиши мумкин.

2-изоҳ. Ҳужжатлаштирилган ахборот куйидагиларга тааллуқли бўлиши мумкин:

- у билан боғлиқ бўлган жараёнларни (3.32) қўшиб, бошқариш тизими (3.19);
- ташкилотнинг ишлаши учун яратилган ахборотлар (хужжатлар);
- эришилган натижаларнинг далиллари (ёзувлар).

3.13 самарадорлик: Режалаштириб қўйилган чора-тадбирларни реализация қилиш ва режалаштириб қўйилган натижаларга эришиш даражаси.

3.14 экзотик ўсимликлар: Инвазив тур ҳисобланадиган, экотизимдаги мувозанатсизлик ҳамда улар кўпаядиган минтақада ҳайвонлар ва ўсимликларнинг маҳаллий турларини йўқолиб кетишини келтириб чиқариши мумкин бўлган, маҳаллий бўлмаган флора.

3.15 мижоз/ижарачининг сўровларини қаноатлантириш даражаси:

Мижознинг талабларини бажарилиш даражасини мижоз томондан идрок қилиниши.

1-изоҳ. Мижозларнинг шикоятлари мижозлар сўровларининг паст қаноатлантирилганлигини кенг тарқалган кўрсаткичи ҳисобланади, бироқ уларнинг мавжуд эмаслиги мижозлар қаноатлантирилганлигининг юқори даражасини билдириши шарт эмас.

2-изоҳ. Агар ҳаттоқи мижознинг талаблари мижоз билан келишилган ва бажарилган бўлса ҳам, бу мижоз қаноатлантирилганлигининг юқори даражасини кафолатлаши шарт эмас.

[Манба: ISO 9000:2015, 3.9.2, атамалар ва ёзувда изоҳлар ўзгартрилган]

3.16 ҳунар: Натижаси моҳирлик, усталик, сифат ва креативлик билан қўлда ёки анъанавий ёки элементар воситаларни ишлатиб бажарилган, предметлар ёки артефактлар ҳисобланадиган, ишлаб чиқариш фаолияти.

3.17 манфаатдор томон: Қарор ёки фаолиятга таъсир қилиши, даҳлор бўлиши ёки ўзини даҳлор деб қабул қилиши мумкин бўлган, манфаатдор шахс ёки ташкилот (3.26).

3.18 маҳаллий ҳамжамият: Жойлаштириш воситаси таъсири остида бўлган, худудда яшайдиган инсонлар.

Изоҳ. Маҳаллий ҳамжамият мамлакатнинг географик микроминтақаси яшовчилари ёки жойлаштириш воситаси жойлашган муниципалитетни қамраб олган муниципалитетларда яшовчиларидан ташкил топган.

3.19 бошқариш тизими: Мазкур мақсадларга эришиш учун мўлжалланган, сиёsat, мақсадлар (3.25) ва жараёнларни (3.32) ишлаб чиқиш учун ташқилотнинг (3.26) ўзаро алоқадор ёки ўзаро таъсирли элементларнинг тўплами.

1-изоҳ. Бошқариш тизими битта тартибни ёки бир нечта тартибларни қамраб олиши мумкин.

2-изоҳ. Тизим элементлари ташқилотнинг тузилмаси, тутган ўринлари ва мажбуриятлари, режалаштирилиши ва ишлашини ўз ичига олади.

3-изоҳ. Бошқариш тизимининг қўлланиш доираси бутун ташқилотни, ташқилотнинг муайян ва аниқ функцияларини, ташқилотнинг муайян ва аниқ бўлинмаларини, шунингдек ташқилотлар гурухидаги бир ёки бир неча функцияларни ўз ичига олиши мумкин.

3.20 ўлчаш: Қийматни аниқлаш учун жараён (3.32).

3.21 мониторинг/назорат: Тизим, жараён (3.32) ёки ҳаракатнинг ҳолатини аниқлаш.

Изоҳ. Ҳуқукий ҳолатни аниқлаш учун текширув, назорат ёки критик кузатув талаб этилиши мумкин.

3.22 туб аҳоли: Ўзи яшаётган, табиий ресурсларидан фойдаланаётган ва ўзининг тирикчилиги учун уларга боғлик бўлган, минтақа билан уруғдошлик ва маданий муносабатлар сақлаб турадиган ҳамжамият.

Изоҳ. Каучук йигувчи, кирғок бўйидаги ҳудуд яшовчилари, хиндулар, кайсалар (Бразилияning дастлабки қирғок бўйидаги аҳолиси) туб аҳоли мисоллари ҳисобланади.

3.23 атроф тибиат муҳити: Ерда мавжуд бўлган, экотизим ва инсон ҳаётига таъсир қиласидиган, барча тирик ва тирик бўлмаган мавжудотлар.

Изоҳ. У шароитлар тўплами, тибиат қонунлари, кимёвий, физик ва биологик инфратузилма ҳамда унинг барча шаклларида яшашга йўл қўядиган, тузадиган ва бошқарадиган таъсирлар тўпламидан ташкил топган.

3.24 номувофиқлик: Талабларнинг (3.34) бажарилмаслиги.

3.25 мақсад: Эришилиши керак бўлган натижа.

1-изоҳ. Максад стратегик, тактик ёки оператив бўлиши мумкин.

2-изоҳ. Максадлар ҳар хил тартибларга (молиявий максадлар, соғлиқни сақлаш ва хавфсизлик соҳасидаги максадлар, экологик максадлар каби) тааллуқли бўлиши ҳамда турли хил босқичларда [стратегик, умумташқилий, лойиха, маҳсулот ва жараён (3.32) каби] қўлланилиши мумкин.

3-изоҳ. Максад бошқа усулларда ифодаланиши мумкин, масалан, кутилаётган натижа, вазифа, операцион мезон, барқарор ривожланиш максади каби ёки шунга ўхшаш мазмундаги боқша сўзлар ёрдамида (масалан, ният, интилиш ёки вазифа).

4-изоҳ. Барқарор ривожланишни бошқариш тизимини контекстида, барқарор ривожланиш соҳасидаги максадлар, муайян натижаларга эришиш учун барқарор ривожланиш соҳасидаги сиёsatга мувофиқ ташкилот томонидан белгиланади.

3.26 ташкилот: Ўз мақсадларига (3.25) эришиш учун мажбуриятлар, ваколатлар ва муносабатлар билан ўзининг алоҳида функцияларига эга бўлган, шахс ёки инсонлар гурухи.

1-изоҳ. Ташкилот концепцияси, рўйхатга олинган ёки олинмаганлигидан, давлатга қарашли ёки хусусийлигидан қатъи назар, якка тартибдаги тадбиркор, компания, корпорация, фирма, корхона, ҳокимият органи, шерикчилик, хайрия ташкилоти ёки муассасаси ёки уларнинг бир қисми ёки комбинациясини ўз ичига олади, лекин чекланиб қолмайди.

2-изоҳ. Ушбу ҳужжатда «ташкилот» атамаси жойлаштириш воситаларига тегишли.

3.27 манзарали экзотик ўсимлик: Ўзининг эстетик кўриниши туфайли ўстириладиган экзотик ўсимлик, интеръерлар архитектураси ва очик майдонларни ободонлаштиришда кенг фойдаланилади.

3.28 аутсорсинг амалга ошириш: Келишув хулосаси, унга кўра ташкилот (3.26) ташкилот функциялари ёки жараёнларининг (3.32) бир қисмини бажаради.

Изоҳ. Аутсорсинг учун берилган функция ёки жараён мазкур соҳа чегараларида бўлишига қарамасдан, ташкилот бошқариш тизими (3.19) доираларидан чиқиб кетади.

3.29 унумдорлик: Ўлчанадиган натижа.

1-изоҳ. Унумдорлик ҳам микдор, ҳам сифат натижалари билан боғлиқ бўлиши мумкин.

2-изоҳ. Унумдорлик фаолият, жараёнлар (3.32), маҳсулотлар (хизматлар билан бирга), тизимлар ёки ташкилотларни (3.26) бошқаришга тааллукли бўлиши мумкин.

3.30 сиёсат: Ташкилотнинг, унинг юқори раҳбарияти (3.42) томонидан расман ифодаланган, фаолиятининг мақсадлари ва йўналишлари (3.26).

3.31 тартиб-таомил: Ҳаракат ёки жараённи бажаришнинг кўрсатилган усули.

Изоҳ. Тартиб-таомил ҳар доим ҳам расман ҳужжатлаштирилмаслиги мумкин.

[Манба: ISO 9000:2015, 3.4.5, ўзгартирилган – ёзувга 1-изоҳ ўзгартирилган]

3.32 жараён: Кириш маълумотларини чиқиш маълумотларига ўзгартирувчи, ўзаро боғлиқ ёки ўзаро бирга ишлайдиган ҳаракатлар тўплами.

3.33 сифат: Хос бўлган тавсифлар тўплами талабларга мувофиқ бўлган, даража.

1-изоҳ. «Сифат» атамаси ёмон, яхши ёки зўр каби сифатлар билан ишлатилиши мумкин.

2-изоҳ. «Ўзлаштирилган» дан фарқли равища, «хос бўлган» тавсифлар сезиларли ёки доимий ўзига хос жиҳат сифатида мавжуд.

[Манба: ISO 9000:2015, 3.6.2, ўзгартирилган]

3.34 талаб: Эҳтиёж ёки билдирилган натижа, одатда назарда тутилади ёки мажбурий бўлади.

1-изоҳ. «Одатда, назарда тутилади», кўзда тутилаётган эҳтиёж ёки натижа назарда тутилаётганлиги, ташкилот ва манфаатдор томонлар учун одатий ёки умум қабул қилинганигини англатади.

2-изоҳ. Кўрсатилган талаб – масалан, ҳужжатлаштирилган ахборотда кўрсатиб қўйилган талаб.

3.35 ҳавф: Ноаниқлик омилиниң таъсири.

1-изоҳ. Таъсир – бу кутилаётган натижадан ижобий ёки салбий оғиш.

2-изоҳ. Ноаниқлик – бу ходисани, унинг оқибатлари ёки эҳтимоллигини тушуниш ёки билиш, ҳаттоқи қисман, ахборот етишмаслиги билан боғлиқ бўлган ҳолат.

3-изоҳ. Ҳавф кўпинча яширин «ҳодисалар» (ISO, 73 Қўлланмасида белгилаб қўйилганидек) ва «оқибатлар» (ISO, 73 Қўлланмасида белгилаб қўйилганидек) ёки уларнинг комбинациясига ҳавола билан тавсифланади.

4-изоҳ. Хавф кўпинча ҳодисанинг оқибатлари (вазият ўзгаришини инобатга олиб) ва у билан боғлиқ бўлган содир бўлиш «эҳтимоллиги» (ISO, 73 Қўлланмасида белгилаб қўйилганидек) бирикмасидаги атамаларда ифодаланади.

3.36 хавфсизликни таъминлаш бўйича чоралар (жойлаштириш воситалари ва туристик инфратузилма обьектлари): Жойлаштириш воситалари ёки туристик инфратузилма обьектларидағи ишчилар, мижозлар/ижарачилар ёки бошқа шахсларга таъсир қилувчи хавфларни назорат қилиш даражаси ва минималлаштириш билан боғлиқ бўлган шароитлар ва омиллар.

3.37 ривожланиш барқарорлиги: Ҳозирги вақт эҳтиёжлари келажак авлодларнинг ўз шахсий эҳтиёжларини қаноатлантириш хусусияти учун заарсиз қаноатлантириладиган, экологик, ижтимоий ва иқтисодий жиҳатларни инобатга олган ҳолда, глобал тизим ҳолати.

Изоҳ. Экологик, ижтимоий ва иқтисодий жиҳатлар ўзаро бирга ишлайди, бир-бирига боғлиқ ва кўпинча ривожланиш барқарорлигининг учта ўлчови деб аталади.

[Манба: ISO 82:2014, 3.1 Қўлланмаси, ўзгартирилган – ёзувга 2-изоҳ чиқариб ташланган]

3.38 ривожланишнинг барқарорлик жиҳати: Ривожланиш барқарорлиги жиҳатлари (экологик, ижтимоий ва иқтисодий) билан ўзаро бирга ишлайдиган, туризм секторидаги жойлаштириш воситаларининг фаолият турлари, элементлари, методлари, маҳсулотлари ёки хизматлари.

1-изоҳ. Сезиларли таъсир кўрсатадиган ёки кўрсатиши мумкин бўлган жиҳат, барқарор ривожланишнинг муҳим жиҳати ҳисобланади.

2-изоҳ. Энергия истеъмоли, қаттиқ чиқиндилар ҳосил қилиш, қадоқлаш материалларини қайта ишлаш ва сув ресурсларидан фойдаланиш ривожланиш барқарорлиги жиҳатларининг баъзи мисоллари ҳисобланади.

3.39 ривожланиш барқарорлигига таъсир қилиш: Жойлаштириш воситаларининг олдинги ва айни дамдаги қарорлари ва фаолиятини тўлиқ ёки қисман натижаси бўлган, жамият, иқтисодиёт ёки атроф муҳитдаги ижобий ёки салбий ўзгаришлар.

3.40 барқарор ривожланишни бошқариш тизими: Барқарор ривожланиш мақсадларига эришиш учун мўлжалланган, сиёsat (3.30), мақсадлар (3.25) ва жараёнларни (3.32) ишлаб чиқиш учун ташкилотнинг (3.26) ўзаро боғлиқ бўлган ёки ўзаро бирга ишлайдиган элементларининг тўплами.

Изоҳ. Тизим элементлари ташкилотнинг тузилмаси, тутган ўринлари ва мажбуриятлари, режалаштирилиши ва ишлашини ўз ичига олади.

3.41 барқарор ривожланиш сиёсати: Ташкилотнинг, унинг юқори раҳбарияти томонидан расман ифодаланганидек, ривожланиш барқарорлиги билан боғлиқ бўлган, ниятлари ва йўналишлари.

3.42 юқори раҳбарият: Энг юқори даражада ташкилотни (3.26) бошқарадиган ва назорат қиласидиган шахс ёки шахслар гурухи.

1-изоҳ. Юқори раҳбарият ташкилот ичida ваколатларни тайинлаш ва ресурслар тақдим этиш ҳукуқига эга.

2-изоҳ. Агар бошқариш тизимининг (3.19) қўлланниш доираси фақат ташкилотнинг бир қисмини қамраб олса, у ҳолда юқори раҳбарият ташкилотнинг ушбу қисмини бошқарадиган ва назорат қиласидиганларга тааллуқли бўлади.

4 Ташкилот мұхити

4.1 Ташкилот ва унинг мұхитини тушуниш

Ташкилот, унинг мақсадига алоқадор бўлган, шунингдек уни ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимини мўлжалланган натижаларига эришишга қодирлигига таъсир қиласидиган, ташқи ва ички муаммоларни аниклаши керак.

4.2 Манфаатдор томонларнинг эҳтиёжлари ва кутган натижаларини тушуниш

Ташкилот қуидагиларни аниклаши керак:

а) ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимиға алоқадор бўлган, манфаатдор томонлар;

б) ушбу манфаатдор томонларнинг тегишли талаблари (яъни уларнинг маълум қилинган, назарда тутилган ёки мажбурий бўлган, эҳтиёжлари ва кутилаётган натижалари).

Изоҳ. Жойлаштириш воситасида қуидагилар манфаатдор томонлар ҳисобланади: мулкдор, менеджер, ходим, ишлаб чиқариш занжири, мижозлар, етказиб берувчилар, ҳамжамият, ҳукумат ва ҳукуматга дахли бўлмаган ташкилотлар.

4.3 Барқарор ривожланишни бошқариш тизимини қўллаш соҳасини аниклаш

Ташкилот унинг қўлланиш доирасини аниклаш учун ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизими чегаралари ва қўлланувчанлигини белгилаб олиши керак.

Ушбу қўлланиш доирасини аниклашда ташкилот қуидагиларни инобатга олиши керак:

а) 4.1 бандда айтиб ўтилган ташқи ва ички муаммолар;

б) 4.2 бандда айтиб ўтилган талаблар.

Қўлланиш доираси ҳужжатлаштирилган ахборот кўринишида очик бўлиши керак.

4.4 Барқарор ривожланишни бошқариш тизими

Ташкилот, ушбу ҳужжатнинг талабларига мувофиқ, зарур жараёнлар ва уларнинг ўзаро бирга ишлашини ҳисобга олиб, барқарор ривожланишни бошқариш тизимини яратиши, жорий этиши, қўллаб-қувватлаши ва мунтазам такомиллаштириши керак.

5 Бошқариш

5.1 Бошқариш ва ҳаракатларга содиқлик

Юкори раҳбарият қуидагилар орқали барқарор ривожланишни бошқариш тизимиға нисбатан ҳаракатларга содиқлик ва раҳбарликни кўрсатиб бериши керак:

а) барқарор ривожланиш соҳасидаги сиёsat ва мақсадлар аникланиши ва ташкилот фаолиятининг стратегик йўналишига мувофиқ бўлишини таъминлаши;

б) ташкилотнинг бизнес-жараёнларига барқарор ривожланишни бошқариш тизимиға талабларни интеграция қилинишини таъминлаш;

с) барқарор ривожланишни бошқариш тизими учун зарур бўлган ресурслар мавжудлигини таъминлаш;

д) барқарор ривожланишни самарали бошқариш ва барқарор ривожланишни бошқариш тизимининг талабларга мувофиқлиги тўғрисида хабардор қилиш;

е) барқарор ривожланишни бошқариш тизими мўлжалланган натижа(лар)га этишини таъминлаш;

f) барқарор ривожланишни бошқариш тизимининг самарадорлигини оширишга кўмак берувчи шахсларни бошқариш ва қўллаб-қувватлаш;

g) узлуксиз такомиллаштиришга ёрдам бериш;

h) уларнинг жавобгарлик доираларига тегишли бўлган соҳаларда ўз раҳбарлигини кўрсатиб бериш учун, бошқа тегишли бошқарувчилик ўринларини қўллаб-қувватлаш.

Изоҳ. Ушбу ҳужжатда “бизнес / тижорат фаолияти” га ҳавола, ташкилотнинг мавжуд бўлиши мақсадлари учун муҳим ҳисобланган, фаолият турларини англатгани каби, кенг маънода шарҳланиши мумкин.

5.2 Ташкилотнинг сиёсати

Юқори раҳбарият:

а) ташкилот мақсадларига мувофиқ бўлган;

б) барқарор ривожланиш мақсадларини аниқлаш учун асосни таъминлайдиган;

с) қўлланадиган талаблар қаноатлантирилишининг мажбурийлигини ўз ичига оладиган;

д) барқарор ривожланишни бошқариш тизимини доимий такомиллаштиришнинг мажбурийлигини ўз ичига оладиган, барқарор ривожланишнинг сиёсатини ишлаб чиқади.

Барқарор ривожланиш сиёсати:

- ҳужжатлаштирилган ахборот кўринишида очик бўлиши;

- ташкилот ичидаги умумлаштирилган бўлиши;

- зарурият бўлганда, манфаатдор томонлар учун очик бўлиши керак.

5.3 Тутган ўринлар, мажбуриятлар ва ваколатлар

Юқори раҳбарият тегишли тутган ўринлар учун мажбуриятлар ва ваколатлар тақсимланиши ва ташкилотга етказилишини таъминлаши керак.

Юқори раҳбарият кўйидагилар учун мажбурият ва ваколатларни юклаши керак:

а) ушбу стандартнинг талабларига ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизими мувофиқлигини таъминлаш;

б) юқори раҳбарият олдида ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимини ишлаши тўғрисида хисобот бериш;

с) ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизими билан боғлиқ бўлган, ташки масалалар бўйича юқори раҳбарият манфаатларини ифодалаш.

6 Режалаштириш

6.1 Имкониятлар ва хавфларни бартараф этиш бўйича ҳаракатлар

6.1.1 Умумий қоидалар

Ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимини режалаштиришда ташкилот 4.1 бандда айтиб ўтилган масалалар, 4.2 бандда айтиб ўтилган талабларни инобатга олиши, шунингдек қўйидагилар учун ҳисобга олиниши зарур бўлган, хавфлар ва имкониятларни аниқлаши керак:

- барқарор ривожланишни бошқариш тизими мўлжалланган натижа(лар)га етказиши мумкинлигига икрор бўлишни таъминлаш;

- номақбул таъсирларни олдини олиш ёки камайтириш;

- узлуксиз такомиллаштиришга интилиш.

Ташкилот қўйидагиларни режалаштириши керак:

а) ушбу хавфлар ва имкониятларни бартараф этиш бўйича ҳаракатлар;

b) қандай қилиб:

- барқарор ривожланишни бошқаришнинг ўз тизими жараёнларига ҳаракатларни интеграция қилиш ва жорий этиш (7.1 бандга қаранг);
- мазкур ҳаракатларнинг самарадорлигини баҳолаш (8.2 бандга қаранг).

Режалаштириш бўйича фаолиятни амалга оширишда, ташкилотни бошқаришга алоқадор бўлган, барқарор ривожланишнинг раҳбарий принципларини такомиллаштириш ва уларга оператив риоя этишини ташкилот таъминлади.

6.1.2 Мунозарали масалаларни аниқлаш ва баҳолаш

Ташкилот бошқариш тизимининг муайян соҳаси доираларида жойлаштириш воситасининг фаолияти, маҳсулотлари ва хизматлари билан боғлиқ бўлган, уларнинг аҳамиятини баҳолаш ва барқарор ривожланишга нисбатан мунозарали масалаларни аниқлаш тартиб-таомилини ишлаб чиқиши, жорий этиши ва қўллаб-куvvatлаши керак.

Жойлаштириш воситасининг муҳити, мазкур таъсирлар билан боғлиқ бўлган, жиҳатлар барқарор ривожланиш соҳасида уларнинг мақсадларини аниқлашда инобатга олинишини таъминлаши керак.

Ташкилот ушбу ахборотларни доимий янгилаб бориши керак.

Ҳар сафар ташкилотнинг фаолиятида ўзгаришлар юз берган пайтда, тегишли жиҳатлар ва оқибатлар қайта баҳоланиши керак.

Жиҳатлар ва таъсирларни идентификация қилиш ва баҳолаш А, В, ва С Иловаларида таърифланган талабларга мувофиқ бўлиши керак.

Аҳамиятни баҳолаш учун ишлатиладиган мезонлар ҳужжатлаштирилган бўлиши ҳамда манфаатдор томонларнинг мулоҳазалари кўриб чиқилишини, шунингдек янги юзага келадиган мунозарали масалалар аниқланишини ўз ичига олиши керак.

6.2 Барқарор ривожланишнинг мақсадлари ва уларга эришишни режалаштириш

Ташкилот тегишли функциялар ва даражаларда барқарор ривожланиш мақсадларини белгилаши керак.

Барқарор ривожланиш мақсадлари:

- a) барқарор ривожланиш сиёсатига мувофиқ бўлиши;
- b) ўлчанадиган бўлиши (агар бу амалий жиҳатдан мумкин бўлса);
- c) қўлланадиган талабларни инобатга олиши;
- d) кузатув / назорат остида бўлиши;
- e) ҳужжатлаштирилган ва маълумот берилган бўлиши;
- f) зарурият бўлганда янгиланиши керак.

Ташкилот барқарор ривожланиш мақсадлари тўғрисида ҳужжатлаштирилган ахборотларни саклаши керак.

Барқарор ривожланиш соҳасида ўз мақсадларига эришилишини режлаштиришда ташкилот қуидагиларни аниқлаши керак:

- нима амалга оширилиши;
- қандай ресурслар талаб этилиши;
- ким жавобгар бўлиши;
- қачон ушбу жараён тутатилиши;
- қандай қилиб натижалар баҳоланиши.

7 Ташкилот томонидан қўллаб-қувватлаш

7.1 Ресурслар

Барқарор ривожланишни бошқариш тизимини яратиш, жорий этиш, қўллаб-қувватлаш ва узлуксиз такомиллаштириш учун зарур бўлган, ресурсларни аниқлайди ва тақдим этади.

Изоҳ. Ресурслар ходимлар, ваколатлилик, касбий тайёргарлик, инфратузилма, технологиялар ва молияни ўз ичига олади.

7.2 Асослилик

Ташкилот қўйидагиларга мажбур:

а) ташкилотнинг барқарор ривожланиш кўрсаткичларига таъсир қиласидан, ишни унинг назорати остида бажарадиган шахс(лар)нинг зарур ваколатини аниқлаш;

б) тегишли билим, касбий тайёргарлик ёки касбий тажриба асосида шу шахслар ваколатлигига иқрор бўлиш;

с) қўлласа бўладиган жойларда, зарур ваколат ўзлаштирилиши учун чоралар кўриш ва амалга оширилган ҳаракатларнинг самарадорлигини баҳолаш;

д) ваколатлиликнинг далили сифатида тегишли ҳужжатлаштирилган ахборотларни сақлаш;

е) асосий касбий кўнікмалар ва ўқитишда у билан боғлиқ бўлган эҳтиёжларни аниқланиши ва қаноатлантирилишини таъминлаш мақсадида ўқитиш ва малака ошириш дастурларини мунтазам қайта кўриб чиқиш ва янгилаш.

Изоҳ. Қўлласа бўладиган ҳаракатлар, масалан ўқитишни ташкиллаштириш, устозлик ёки амалдаги ходимларни ўтказиш, шунингдек ваколатли шахсларни ёллаш ёки улар билан шартнома тузишни ўз ичига олиши мумкин.

7.3 Хабардорлик

Ташкилотнинг назорати остида иш бажарувчи шахслар қўйидагилар ҳақида хабардор бўлиши керак:

а) барқарор ривожланиш сиёсати;

б) ривожланиш барқарорлиги кўрсаткичларининг оширилишини устунлик жиҳатларини хисобга олган ҳолда, ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизими самарадорлигини ошишига уларнинг кўшган хиссаси;

с) ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимининг талабларга номувофиқ бўлишининг оқибатлари;

д) белгиланган операцион процедураларга амал қиласликтининг яширин оқибатлари, шунингдек ташкилот фаолиятининг амалдаги ёки яширин аҳамиятли экологик, ижтимоий-маданий ёки иқтисодий оқибатлари.

7.4 Алоқалар

Ташкилот қўйидагиларни инобатга олган ҳолда, ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимига алоқадор бўлган, ички ва ташқи алоқаларни аниқлайди:

а) алоқа предмети / мавзуси;

б) алоқа ўрнатиш вақти;

с) алоқа обьекти;

д) алоқа методи.

Ташкилот ўзининг манфаатдор томонлари билан энг самарали алоқа воситаларини аниқлаши ва шу турли хил гурухларнинг манфаатларини хисобга олиши керак.

Алоқалар тегишли вазиятларда қўйидагиларни ўз ичига олиши керак:

- тамойиллар, сиёsat ва мақсадлар;

- мақсадларга эришиш учун энг яхши амалиёт;
- манфаатдор томонлар учун долзарблик;
- ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимининг самарадорлиги;
- манфаатдор томонлардан қайтувчи алоқа.

7.5 Ҳужжатлаштирилган ахборотлар

7.5.1 Умумий қоидалар

Ташкилотнинг барқарор ривожланишни бошқариш тизими қуидагиларни ўз ичига олиши керак:

- а) ушбу ҳужжатда талаб этиладиган, ҳужжатлаштирилган ахборотлар;
- б) барқарор ривожланишни бошқариш тизимининг самарадорлиги учун зарур бўлган сифатида ташкилот томонидан аниқланган, ҳужжатлаштирилган ахборотлар.

Изоҳ. Барқарор ривожланишни бошқариш тизими учун ҳужжатлаштирилган ахборотларнинг ҳажми қуидагилар туфайли ҳар хил ташкилотларда фарқ килиши мумкин:

- ташкилотнинг ўлчами ва унинг фаолиятининг турлари, жараёнлари, маҳсулотлари ва хизматлари;
- жараёнлар ва уларнинг ўзаро таъсирининг мураккаблиги;
- шахсларнинг ваколатлилиги.

7.5.2 Ҳужжатлаштирилган ахборотларнинг яратилиши ва янгиланиши

Ҳужжатлаштирилган ахборотларни яратиш ва янгилашда ташкилот қуидагиларнинг тегишлича бажарилишини таъминлаши керак:

- идентификациялаш ва таърифлаш (масалан, номи, санаси, муаллифи ёки ҳаволанинг номери);
- формати (масалан, тил, дастурий таъминот версияси, графика) ва ташувчилар (масалан, қоғоз, электрон);
- яроқлилик ва мослик предметига текшириш ва тасдиқлаш.

7.5.3 Ҳужжатлаштирилган ахборотларни назорат қилиш

Ушбу ҳужжат ва ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизими билан талаб этиладиган, ҳужжатлаштирилган ахборот қуидагиларни таъминлаш мақсадида назорат қилиниши керак:

- а) қачон ва қаерда зарур бўлса, ишлатиш учун очиқлик ва яроқлилик;
- б) тегишли тарзда химояланганлик (масалан, маҳфийлик йўқолиши, нотўғри ишлатиш ёки бутунлик йўқолиши).

Ҳужжатлаштирилган ахборотни назорат қилиш мақсадида ташкилот, вазиятларга кўра, фаолиятнинг қуидаги турларини амалга ошириши керак:

- тарқатиш, йўл очиш, чиқариб олиш ва ишлатиш;
- тўшунарлилигини сақлаб қолишни хисобга олган ҳолда, сақлаш ва бут сақланишини таъминлаш;
- ўлчашларни назорат қилиш (масалан, версияларни назорат қилиш);
- материалларни архивлаштириш ва сафдан чиқариш;
- эскирган ахборотларнинг ишлатилишини олдини олиш.

Ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимини режалаштириш ва унинг ишлаши учун зарур бўлган сифатида ташкилот томонидан аниқланган, ташқи келиб чиқишдаги ҳужжатлаштирилган ахборотлар тегишли тарзда идентификация қилиниши ва назорат қилиниши керак.

Изоҳ. Очиқлик ҳужжатлаштирилган ахборотни фақат кўришга нисбатан қарорни ёки ҳужжатлаштирилган ахборотни кўриш ва ўзгартиришга рухсат ва ваколатни назарда тутиши мумкин.

8 Оператив бошқариш

8.1 Оператив бошқариш ва назорат

Ташкилот, талабларнинг бажарилиши учун зарур бўлган, жараёнларни режалаштириши, жорий этиши ва назорат қилиши, шунингдек қуидагилар орқали, 6.1 бандда аниқланган ҳаракатларни амалга ошириши керак:

а) оператив жараёнлар учун мезонларни белгилаш;

б) белгиланган мезонларга мувофиқ оператив жараёнларнинг назоратини амалга ошириш;

с) оператив жараёнлар режага мувофиқ бажарилганинг ишонч ҳосил қилиш учун зарур бўлган хажмда хужжатлаштирилган ахборотларни саклаш.

Хусусан, ташкилот, назорат ҳаракатларини амалга ошириш зарурияти бўлганда, сезиларли таъсир кўрсатадиган ёки кўрсата оладиган, ривожланиш барқарорлиги жиҳатлари билан боғлик бўлган, фаолият турлари ва операцияларни аниқлаши керак.

Назорат қилувчи ҳаракатларни режалаштириш ва амалга оширишда улар, зарурият бўлганда, А, В ва С Иловаларда мавжуд бўлган талабларга мувофиқ бўлиши керак.

Ташкилот, зарурият бўлганда, ҳар қандай нөқулай оқибатларни енгиллаштириш бўйича чоралар кўриб, режалаштирилган ўзгаришларни назорат қилиши ва бехосдан қилинган ўзгаришларнинг оқибатларини таҳлил қилиши керак.

Ташкилот аутсорсингга берилган жараёнлар назорат қилинишини таъминлаши керак.

8.2 Ўзгаририлган фаолият турлари, маҳсулотлар ёки хизматлар билан ишлаш

Янги ёки ўзгаририлган фаолият турлари пайдо бўлган ҳолатларда, фойдаланиш шароитларида ўзгарадиган маҳсулотлар ёки хизматлар, мунозарали масалалар, мақсадлар, вазифалар ва режалар ташкилотнинг барқарор ривожланиш мақсадлари, аҳамиятлари ва сиёсати тўғрисидаги баёнотига мувофиқ энг яхши умумий ечим таъминланиши мақсадида, жоиз бўлганда, қайта кўриб чиқилиши ва ўзгаририлиши керак.

8.3 Етказиб бериш занжирларини бошқариш

Ташкилот, ривожланиш барқарорлигига ўз фаолиятининг таъсирини минималлаштириш учун, ривожланиш барқарорлиги жиҳатлари, таъсирлар ва мақсадларни эътиборга олган ҳолда, етказиб берувчиларни танлашга нисбатан мезонларни белгилайди ва маълум қиласди.

Ташкилот белгиланган мезонлар асосида ўз етказиб берувчиларни баҳолаши керак.

9 Фаолият самарадорлигини баҳолаш

9.1 Мониторинг, ўлчаш, таҳлил қилиш ва баҳолаш

Ташкилот қуидагиларни аниқлаши керак:

- нимани назорат қилиш ва ўлчаш зарурлиги;
- ишончли натижаларни таъминлаш учун, агар қўлласа бўладиган бўлса, мониторинг, ўлчаш, таҳлил қилиш ва баҳолаш усуллари;
- мониторинг ва ўлчаш қачон бажарилиши кераклиги;
- мониторинг ва ўлчаш натижалари қачон таҳлил қилиниши ва баҳоланиши кераклиги.

Ташкилот натижаларнинг далили сифатида тегишли ҳужжатлаштирилган ахборотларни сақлаши керак.

Ташкилот ривожланиш барқарорлиги кўрсаткичларини ва ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимининг самарадорлигини баҳолаши керак.

9.2 Ички аудит

9.2.1 Ташкилот, ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизими мувофиқлиги ёки мувофиқ эмаслиги тўғрисида ахборот тақдим этиш мақсадида режалаштирилган даврийликда ички аудитларни ўтказиши керак:

а) куйидагиларга мувофиқлиги:

- барқарор ривожланишни ўз бошқариш тизимида ташкилотнинг ўз талаблари;
- ушбу ҳужжатнинг талаблари;

б) самарали жорий этилиши ва қўллаб-қувватланиши.

9.2.2 Ташкилот қуйидагиларга мажбур:

а) тегишли жараёнларнинг муҳимлиги ва олдинги аудитларнинг натижаларини инобатга олиши керак бўлган, режалаштириш ва хисботга оид талаблар, даврийлик, усувлар, мажбуриятларни қўшган ҳолда, аудит дастур(дастурлар)ини режалаштириш, ишлаб чиқиш, жорий этиш ва қўллаб-қувватлаш;

б) ҳар бир аудитга нисбатан аудит мезонлари ва хажмини аниқлаш;

с) аудит жараёнининг бетарафлиги ва холислигини таъминлаш мақсадида аудиторларни танлаш ва аудитларни ўтказиш;

д) аудит натижалари тегишли раҳбарларга маълум қилинишини таъминлаш;

е) аудит дастурининг бажарилиши ва аудит натижаларини далили сифатида ҳужжатлаштирилган ахборотларни сақлаш.

Ҳар сафар, қўлласа бўладиган пайтда, аудитлар, текширилаётган фаолият учун тўғридан-тўғри масъул бўлганларга боғлиқ бўлмаган ишчилар томонидан амалга оширилиши керак.

9.3 Бошқариш тизимини таҳлил қилиш

Юқори раҳбарият, унинг доимий яроқлилиги, мослиги ва самарадорлиги таъминланиши учун, режалаштирилган даврийликда ташкилотнинг барқарор ривожланишини бошқариш тизимини қайта қўриб чиқиши керак.

Бошқариш тизимини таҳлили қуйидагиларнинг қўриб чиқилишини ўз ичига олиши керак:

а) бошқариш тизимини олдинги таҳлил қилиш натижалари бўйича ҳаракатларнинг статуси;

б) барқарор ривожланишни бошқариш тизимида алоқадор бўлган ташқи ва ички масалалардаги ўзгаришлар;

с) қуйидагиларга мойилликларни инобатга олган ҳолда, ривожланиш барқарорлиги кўрсаткичлари тўғрисида ахборот:

- номувофиқликлар ва тузатувчи ҳаракатлар;

- ўлчашларни мониторинг қилиш ва баҳолаш натижалари;

- аудит натижалари.

д) узлуксиз такомиллаштириш учун имкониятлар;

е) манфаатдор томонлар билан алоқалар ва манфаатдор томонларнинг кутган натижаларида ўзгаришлар;

ф) мақсадлар ва вазифаларга эришилганлик даражаси.

Бошқариш тизимини таҳлиллари мониторинг ва назорат, ўзгаришлар ва узлуксиз такомиллаштиришга содиқлик натижаларига мувофиқ мақсадлар ва вазифалар, барқарор ривожланиш мақсадлари ва аҳамиятлари, сиёсатини аниқ ифодасини инобатга олиб, ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимидағи ўзгаришлар заруриятини баҳолаши керак.

Бошқариш тизимини таҳлил қилиш натижалари, узлуксиз такомиллаштириш имкониятлари ва ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимига ҳар қандай ўзгартиришлар киритиш зарурияты билан боғлиқ бўлган, қарорларни ўз ичига олиши керак.

Ташкилот бошқариш тизими натижаларининг далили сифатида ҳужжатлаштирилган ахборотларни сақлаши керак.

10 Такомиллаштириш жараёни

10.1 Номувофиқлик ва тузатувчи ҳаракатлар

Номувофиқлик юзага келган ҳолатда, ташкилот:

а) номувофиқликни аниқлаши;

б) номувофиқликка эътибор қаратиши ҳамда зарурият бўлганда:

- ушбу номувофиқликларни назорат қилиш ва тузатиш учун чоралар кўриши;
- оқибатларни олдини олиши;

с) қуидагилар орқали, у тақрорланмаслиги ёки бошқа жойда содир бўлмаслиги учун, номувофиқлик сабаб(сабаблар)ини бартараф этиш бўйича ҳаракатлар заруриятини баҳолаши:

- номувофиқликни кўриб чиқиш;

- номувофиқлик сабабларини аниқлаш;

- шундай номувофиқлик мавжудлиги ёки яширин тарзда юзага келишини аниқлаш;

д) ҳар қандай зарур ҳаракатларни амалга ошириши;

е) ҳар қандай кўрилган тузатувчи чораларнинг самарадорлигини таҳлил қилиши;

ф) зарурият бўлганда, ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимига ўзгартиришлар киритиши керак.

Тузатувчи ҳаракатлар аниқланган номувофиқликларнинг оқибатларига мос келиши керак.

Ташкилот далил сифатида ҳужжатлаштирилган ахборотларни сақлаши керак:

- номувофиқликларнинг хусусияти ва ҳар қандай кейинги амалга оширилган ҳаракатлар;

- ҳар қандай тузатувчи ҳаракатларнинг натижалари.

10.2 Узлуксиз такомиллаштириш

Ташкилот ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимининг яроқлилиги, мослиги ва самарадорлигини доимий равиша ошириб бориши керак.

А илова

(норматив қисм)

Жойлаштириш воситаларининг барқарор ривожланишига доир экологик талаблар

A.1 Умумий қоидалар

Ташкилотнинг амалий фаолияти, атроф мухитга салбий таъсирни минималлаштириш ва ижобий таъсирни максималлаштириш учун, барқарор / оқилона бўлиши керак.

A.2 Фавқулодда экологик вазиятларга тайёргарлик ва муносабат билдириш

A.2.1 Ташкилот жойлаштириш воситалари ва унга ёндош ҳудудларда баҳтсиз ходисалар ва фавқулодда вазиятларни олдини олиш ва бартараф этиш мақсадида яширин хавфни аниқлаш учун, шунингдек ўз фаолиятининг атроф мухитга таъсирини камайтириш учун тартиб-таомилларни ишлаб чиқиши ва қўллаб-куватлаши керак.

A.2.2 Ташкилот, зарурият бўлганда, айникса, авариялар ёки фавқулодда вазиятлардан кейин, ўзининг фавқулодда вазиятларга тайёргарлик тартиб-таомиллари ва уларга муносабат билдиришини таҳлил килиши ва қайта кўриб чиқиши керак.

A.3 Табиат зоналари, биологик хилма-хиллик, флора ва фауна

A.3.1 Табиат ҳудудларини сақлашга ўз садоқати доирасида, ташкилот:

а) табиатни муҳофаза қилиш усусларини жорий этиш йўли орқали ўзининг шахсий табиат ҳудудини сақлаши;

б) унда табиат зоналари мавжуд бўлмаган пайтда (масалан, парклар, скверлар, дам олиш зоналари), ҳудудда бошқа аниқланган табиат зоналари сақланишини қўллаб-куватлаши керак.

A.3.2 Ташкилот флора ва фауна сақланишига кўмаклашиш бўйича чоралар кўриши керак. Ушбу чоралар, зарурият бўлганда, қуйидагиларни ўз ичига олиши керак:

а) ёввойи ҳайвонларни тутқунликда сақлаш тақиқланади, вақтинчалик реабилитация қилиш ҳолатлари ёки кўпайтириш ёки реинтродукция (турнинг тақорий жойлаштирилиши) дастури доиралари бундан мустасно;

б) мижозлар / ижарачилар ёки жойлаштириш воситаларининг фаолиятида иштирок этувчи, шахслар томонидан ёввойи флора ва фауна йиғилиши, тутилиши, тажовуз / ҳамла қилиниши, ташиб кетилиши ёки ишлатилишини олдини олиш;

с) ўсимликлар турлари ва ёввойи ҳайвонлардан олинадиган хом ашёлардан вахшийларча фойдаланилишини олдини олиш;

д) ташкилотнинг ҳудудида мавжуд бўлган йўқолиб кетиш хавфи остида бўлган турларни ҳимоя қилиш бўйича аниқ чоралар кўриш;

е) ташкилот томонидан тарғиб қилинаётган туристик фаолиятда ишлатиладиган ҳайвонларга ғамхўрлик қилиш;

ф) ўз навбатида, ҳайвонлар хулқидаги мумкин бўлган ўзгаришларни минималлаштирадиган, ёруғлик ва шовқин таъсирини минимумга туширилишига ташвишланиш;

г) сунъий озиқлантиришни тақиқлаш йўли орқали ёввойи ҳайвонларни хонакилаштирилишини олдини олиш;

h) худуд экотизимларини билиш ва тушуниш мақсадида жойлаштириш воситаларининг мижозлари / ижарачилари билан ўқув тадбирларни ўтказилишига кўмаклашиш;

i) ёввойи ҳайвонларнинг экзотик популяциялари интродукцияларини олдини олиш.

A.3.3 Ташкилот табиати муҳофаза қилинадиган бўлинма ёки зонада бўлганда, у биомлар ва мавжуд биологик хилма-хилликнинг ўзига хос хусусиятлари, шунингдек шу ҳудудларни ҳимоя қилиш сиёсати ва дастурларини инобатга олиши керак.

A.4 Архитектура ва маҳаллий қурилишнинг таъсири

A.4.1 Ташкилотнинг архитектураси, жорий этиш, қуриш ва фойдаланиш вақтида, ёхуд таъмирлаш ишлари, кенгайтириш ёки ўзгартиришларнинг бошқа турлари амалга оширилаётганда, унинг таъсирини минимумга келтириб, ландшафтга мослаштирилиши керак.

A.4.2 Ташкилот қурилиш таъсирини минималлаштириш учун чоралар кўриши керак. Ушбу чоралар, зарурият бўлганда:

a) маҳаллий ландшафтда ер қатламининг ҳаракатлари келтириб чиқарган сезиларли ўзгаришларни минимумга тушириши;

b) архитектура дизайнни ва ишлатиладиган материалларни атроф муҳит билан мослаштириб, маҳаллий ландшафтга сезиларли таъсирини минималлаштириши;

c) тупроқнинг ўтказмаслигини минималлаштириши;

d) маҳллий ўсимлик дунёсининг йўқотилишини минимумга келтириши;

e) ёввойи табиатнинг акс эттирилиши ва курси узилиб қолишини олдини олиши;

f) маҳаллий ўсимлик дунёсини ҳимоя қилиш ҳамда экотизим, манбалар, сув йўллари, табиат ландшафти ва тупроқни саклаб қолиш бўйича дастурни амалга ошириши;

g) қурилиш, ишлаб чиқариш ёки цардозлашда йўқолиб бораётган турлардан материалларни ишлатмаслиги;

h) тупроқ эрозияси эфективни ёнгиллаштириши;

i) қурилиш чиқиндиларини тегишли якуний тайин қилинган жойини таъминлаши керак.

A.4.3 Агар жойлаштириш воситалари учун маҳсус фойдаланилмайдиган, деградация қилинган ҳудудлар мавжуд бўлса, уларни тиклаш учун чоралар қўрилиши керак.

A.4.4 Куйидаги ҳаракатлар бажарилиши керак:

a) ҳудудда очиқ бўлган барқарор манбалардан қурилиш материалларидан фойдаланиши;

b) анъанавий усулларни ишлатиш имконияти кўриб чиқилиши;

c) атроф муҳитга жиддий таъсири кўрсатувчи, қурилиш материаллари ишлатирилишини олди олиниши;

d) ташкилот томонидан ишлатиладиган қурилиш материилларига экологик компенсация таъминланиши учун чоралар кўришга ҳаракат қилиниши.

A.4.5 Бинонинг архитектураси табиий ва маданий ёдгорликлар атроф муҳитини инобатга олиши керак. Ташкилот қуйидагиларни эътиборга олиши керак:

a) бинонинг табиий ва маданий муҳит билан уйғунлашиши (масалан, фазовий контекст, визуал жиҳатлар, ўлчамлар, шаҳар аспектлари);

b) маҳаллий ўзига хос жиҳатларни сақлаб қолиш бўйича ҳаракатлар (масалан, табиий ўсимлик дунёсини очиқ майдонларда сақлаб қолиш);

c) инфратузилманинг визуал таъсири камайиши бўйича чоралар (масалан, табиий ўсимлик дунёси ва топография ишлатилиши).

A.4.6 Алоҳида архитектура аҳамиятига эга бўлган худудларда қурилиш архитектураси мавжуд контекстга мос келиши керак. Янги обьектлар қурилиши ҳолатида маҳаллий ҳамжамият билан маслаҳат қилиниши керак.

A.4.7 Қурилиш архитектураси жойлаштириш воситаси ишчилари ва мижозларининг хавфсизлигини инобатга олиши керак.

A.4.8 Ташкилот, у маданий ёдгорликни муҳофаза қилиш зонасида бўлган пайтда, қўлланилаётган раҳбарий тамоилларни инобатга олиши керак.

A.5 Ландшафт дизайнни

A.5.1 Ташкилотнинг ландшафт дизайнини режалаштириши ва ишлатиши атроф муҳитга таъсирни минимумга келтирадиган қилиб амалга оширилиши керак. Архитектура-ландшафт дизайнни:

a) маҳаллий турлар ишлатилишини қўшиб, табиат муҳитини акс эттириши;

b) ёндош худудда манзарали экзотик ўсимликлар интродукцияси ва тарқалишига йўл қўймаслиги;

c) маҳаллий ўсимлик дунёсини максимал мумкин бўлган даражада ишлатиши керак.

A.5.2 Жойлаштириш воситаларининг мижозлари учун ландшафт дизайнининг асосий ўзига хос жиҳатларини ахбороти ва щархи тақдим этилиши керак.

A.6 Қаттиқ чиқиндилар, суюқ оқовалар / чиқиндилар ва отқинлар

A.6.1 Қаттиқ чиқиндилар

A.6.1.1 Ташкилот қаттиқ чиқиндиларни қисқартириш, такрорий ишлатиш ёки қайта ишлаш бўйича чоралар ёрдамида берк циклдаги моделни режалаштириши ва жорий этиши керак.

A.6.1.2 Режалаштириш маҳаллий шароитларга мувофиқ чиқиндиларни қисқартириш, такрорий ишлатиш ва қайта ишлаш бўйича мақсадлар белгиланишини ўз ичига олиши керак.

A.6.1.3 Ташкилот ифлосланган қаттиқ чиқиндиларни сақлаш учун маҳсус ёпиқ жойга эга бўлиши керак.

A.6.2 Суюқ оқовалар / чиқиндилар

A.6.2.1 Ташкилот атроф муҳит ва аҳоли саломатлигига суюқ оқовалар / чиқиндиларнинг таъсирини минималлаштириш бўйича чораларни режалаштириши ва амалга ошириши керак.

A.6.2.2 Чоралар суюқ оқовалар / чиқиндиларнинг тозаланишини ўз ичига олиши керак (ёки агар мавжуд бўлса, суюқ оқовалар / чиқиндиларни йиғиш ва тозалаш жамоат тизимига улаш йўли орқали, ёхуд шахсий тозалаш иншоотлари ёрдамида).

A.6.2.3 Ишлатилаётган йиғиш ва тозалаш тизимларида узилишларнинг оқибатларини олдини олиш ва енгиллаштириш учун фавқулодда вазиятларда ҳаракатлар режалари мавжуд бўлиши, шунингдек оқова сувларнинг токсик ёки хавфли маҳсулотлар билан ифлосланишини олди олиниши учун чоралар кўрилган бўлиши керак.

A.6.2.4 Ташкилот, унинг фаолияти натижасида ҳосил бўладиган, суюқ оқовалар / чиқиндилар учун тегишли тайинланган жойни таъминлаши керак.

A.6.3 Атмосферага отқинлар (газлар ва шовқин)

А.6.3.1 Ташкилот табиат муҳити, мижозлар / ижарачилар ёки маҳаллий ҳамжамиятнинг қулайлигини бузмаслик учун, техник қурилмалар, машиналар ва ускуналардан, шунингдек бўш вақтни ўтказиш ва кўнгил очар тадбирлардан шовқин ҳосил бўлишини минималлаштириш бўйича чораларни режалаштириши ва амалга ошириши керак.

А.6.3.2 Ташкилот техник қурилмалар, транспорт воситалари, ускуналар ва механизмлардан газлар, ёргулик, озон ва хидли отқинларни минималлаштириш бўйича чораларни режалаштириши ва амалга ошириши керак.

А.7 Энергосамарадорлик

А.7.1 Ташкилот, айниқса қайта тикланмайдиган энергия манбаларидан, энергия сарфини минималлаштириш бўйича чораларни режалаштириши ва амалга ошириши керак.

А.7.2 Ташкилот ташқи манбалардан, шунингдек шахсий қайта тикланадиган ва қайта тикланмайдиган энергия манбаларидан энергия сарфини назорат қилиши ва қайд этиши керак.

А.7.3 Ташкилот бир хил стандартдаги муассасаларда худудий сарф кўрсаткичларини тарихий кўрсаткичлари ва кўригини, талабини инобатга олган ҳолда энергия сарфи мақсадларини аниқлаши керак. Энергия сарфлаш мақсадлари “қайд этилган” ва “ўзгарувчан” сарфни инобатга олиши керак. Ташкилот, мумкин бўлган пайтда, айнан ўхшаш ташкилотлардан сарф бўйича худудий тавсияларни инобатга олиши керак.

А.7.4 Ташкилот, иқтисодий ва экологик яшовчанлик жиҳатларни эътиборга олган ҳолда, ўзининг муайян сарфлари ва мавжуд технологияларига мувофиқ қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиши керак.

А.7.5 Бинода максимал энергосамарадорлик учун архитектура техник қарорлари ишлатилиши керак.

А.7.6 Ташкилот, унинг фаолияти учун ишлатиладиган, транспортдан энергия сарфини камайтириш бўйича чораларни режалаштириши ва амалга ошириши керак.

Изоҳ. Ушбу чоралар энергосамарадор транспорт воситаларидан фойдаланилиши, мунтазам техник хизмат кўрсатиши ва транспорт воситалари паркининг режалаштирилиши, самарадорликнинг оширилиши ва йўллар, шунингдек самаралироқ жадвалларнинг танланиши, хайдовчиларни тежамкор хайдашга ўқитилиши ва бошқа шунга ўхшаш чораларни ўз ичига олиши мумкин.

А.7.7 Ташкилот ўзининг энергия тежаш тарафдори эканлиги тўғрисида мижозларга ахборот бериши ҳамда жойлаштириш воситасининг мижозлари ва ҳодимлари учун энергосамарадорликни ошириш бўйича кампаниялар ёрдамида уларнинг иштирокини рағбатлантириши керак.

А.8 Сувдан фойдаланишни сақлаб қолиш ва бошқариш

А.8.1 Ташкилот ташқи манбалардан, шунингдек ўзининг шахсий манбаларидан сув ресурслари сарфини назорат қилиши ва қайд этиши керак.

А.8.2 Ташкилот бир хил стандартдаги муассасаларда худудий сарф кўрсаткичларини ва тарихий ишлатилишини, талабини инобатга олган ҳолда сув ресурслари сарфи мақсадларини аниқлаши керак. Сув ресурсларини сарфлаш мақсадлари “қайд этилган” ва “ўзгарувчан” сарфни инобатга олиши керак.

А.8.3 Ташкилот сув ресурслари сарфини минималлаштириш ҳамда уларнинг ишлатилиши маҳаллий ҳамжамиятлар, флора, фауна ва табиат манбаларининг сув таъминотига зарар етказмаслигини таъминлаш бўйича чораларни режалаштириши ва амалга ошириши керак.

A.8.4 Ташкилот, сув сизишларини минимумга келтириш учун, ўзининг объектларида даврий текширувлар ва техник хизмат кўрсатиш дастурини ишлаб чиқиши ва қўллаб-кувватлаши керак. Мазкур текширувлар ва таъмирлаш ишлари тўғрисида ёзувлар юритилиши керак.

A.8.5 Ташкилот зарур назорат чораларини амалга ошириш йўли орқали сув ресурсларининг сифати ва хавфсизлигини таъминлаши керак (масалан, ичимлик суви, душхоналар, ҳовузлар).

A.8.6 Ташкилот, қўйидагиларни қўшган ҳолда, сув ресурсларининг очиқлиги ва сифатини сақлаб туриш мақсадида сув ресурсларини бошқариш режаси ёрдамида берк циклдаги иқтисодиёт моделини ишлаб чиқиши ва жорий этиши керак:

- а) сув ресурслари сарфини қисқартириш (масалан, паст сарфли қурилмалар, ҳаво ҳайдаш, сув ресурслари сарфини қисқартириш бўйича кампаниялар);
- б) сув ресурсларидан қайта фойдаланиш (масалан, боф сугориш ва автомобил ювиш каби, фаолият турлари учун майший оқова сувлар);
- с) рециркуляция (масалан, кир ювиш учун оқова сувларни тозалаш).

A.8.7 Ташкилот ўзининг сув ресурсларини тежаш тарафдори эканлиги тўғрисида мижозларга ахборот бериши, шунингдек жойлаштириш воситаларининг мижозлари ва ходимларига йўналтирилган, сув ресурсларини сақлаш бўйича кампанияларда уларнинг иштирокини рағбатлантириши керак.

A.9 Хавфли моддаларни тартибга солиш

Ташкилот хавфли моддаларни сақлаш, ишлатиш ва утилизация қилишни бошқариши керак.

Ўзбекистон Республикаси Туризм Ҳизмати
Вазирлигининг "Спорт ва туризм Ҳизмати" Давлатиниш учун
сертификатлаш маркази

В илова

(норматив қисм)

Жойлаштириш воситаларининг барқарор ривожланишига доир ижтимоий талаблар

В.1 Умумий қоидалар

Ташкилотнинг фаолияти ва амалиёти минтақавий маданий меросни, фойдаланилмайдиган анъанавий ва маданий қадриятларни тан олиши, қўллаб-куватлаши ва хурмат қилиши керак. Бу, ишлаб чиқариш занжирида иштирок этувчи, ишчилар ва ҳамжамиятларнинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланишига кўмак бериши керак.

В.2 Маҳаллий ҳамжамиятлар

В.2.1 Ташкилот, маҳаллий ҳамжамиятларнинг ривожланишига кўмак бериш мақсадида, ҳамжамиятлар ҳамда давлат ва нодавлат ташкилотлар томонидан илгари суриладиган, ихтиёрий ҳаракатлар ёки ташаббусларни ишлаб чиқади ёки уларда иштирок этади.

В.2.2 Ташкилот жамият фаолиятида иштирок этиши ва қуидагилар орқали уларда ходимларнинг иштирокини қўллаб-куватлаши керак:

- a) ушбу ҳаракатлар учун ходимга етарли вакт ажратиш;
- b) ходимни баҳолаш доирасида ушбу тадбирларда иштирокка қўшиш.

Мазкур ахборот ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимини танқидий таҳлил қилинганда ишлатилиши керак.

Ташкилот маҳаллий ўюшмалар билан боғланган бўлиши керак.

В.2.3 Ташкилот маҳаллий ҳамжамият билан ўзаро биргаликда ишлаши ва у билан алоқа каналини қуриши, шунингдек шикоятлар, таклифлар ва у билан боғлиқ ҳаракатларни қўшиб, маълумотларни кузатиб бориши керак. Мазкур ахборот ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимини танқидий таҳлил қилинганда ишлатилиши керак.

В.2.4 Ташкилот маҳаллий ҳамжамиятлардан шикоятлар ва қаноатланиш даражасини баҳолаш тартиб-таомилларини ишлаб чиқиши ва қўллаб-куватлаши керак.

В.2.5 Ташкилот ўзининг ижтимоий ҳаракатларининг самарадорлигини баҳолаш тартиб-таомилларини ишлаб чиқиши ва жорий этиши керак. Мазкур ахборот ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимини танқидий таҳлил қилинганда ишлатилиши керак.

В.2.6 Ташкилот, барқарор ривожланишнинг барча соҳаларида фаровонликни яхшилаш ва ижтимоий интеграцияга йўналтирилган, экологик таълим, комплекс соғлиқни сақлаш ва ҳаёт сифатини оширишни қўшиб, маҳаллий ҳамжамиятлар билан ижтимоий ва экологик дастурларда иштирок этиши керак.

В.2.7 Ташкилот, жинсий мақсаддаги туризм ва болалардан жинсий яқинлик обьекти сифатида фойдаланиш, салбий оқибатларга нисбатан превентив чораларни режалаштириши ва амалга ошириши керак. Ушбу матнда ташкилот саёҳат ва туризмда жинсий яқинлик обьекти сифатида фойдаланишдан болаларни ҳимоя қилиш бўйича ахлоқ кодекси қоидаларига [1], шунингдек бошқа ҳар қандай тегишли халқаро тавсияларга амал қилиши керак.

В.3 Мехнат фаолияти ва даромадлар

B.3.1 Умумий қоидалар

Ташкилот, маҳаллий уюшмаларни, ривожланиш сифати ва барқарорлигини қўллаб-қувватлаб, маҳаллий аҳоли ва ишлаб чиқаришдан фойдаланишга мойил бўлиши керак.

B.3.2 Маҳаллий ёки ҳудудий ҳамжамиятлардан ишчилар

B.3.2.1 Ташкилот максимал мумкин бўлган даражада маҳаллий ёки ҳудудий ҳамжамиятлардан ишчиларни (ходимлар, кичик пудратчилар ёки кўнгиллилар) ёллаши керак.

Изоҳ. Ташкилот эгаси ва унинг ҳамжамиятда яшовчи оиласи, келиб чиқишидан қатъи назар, маҳаллий ҳамжамиятнинг қисми хисобланади.

B.3.2.2 Ташкилот маҳаллий ёки ҳудудий ҳамжамиятлардан одамлар бевосита ташкилотда ёки ҳудудий ишлаб чиқариш занжирларини фаоллаштириш йўли орқали иш оладиган қилиб, касбий тайёргарлик бўйича чораларни қўллаб-қувватлаши керак.

Изоҳ. Касбий тайёргарлик малака ёки малака оширишни, шунингдек ташкилот томонидан тақдим этиладиган таълимни ўз ичига олиши мумкин.

B.3.2.3 Ташкилот ўзининг фаолиятини бошқаришида маҳаллий ёки ҳудудий ҳамжамиятлардан одамларни ишлатиши керак.

B.3.2.4 Ташкилот жинси, ёши, ногиронлиги ва ойлавий ҳолатини қўшиб, лекин чекланиб қолмасдан, аломатлар бўйича ҳудудий ёки маҳаллий ишчиларнинг камситилишига йўл қўймайдиган, мукофотлаш сиёсатини ишлаб чиқиши керак.

B.3.3 Ўзаро бир-бирини тўлдирувчи фаолият турларини рағбатлантириш

B.3.3.1 Ташкилот, зарурият бўлганда, жойлаштириш воситалари учун хизматларни тақдим этиш ва ресурсларни ёки қўшимча чора-тадбирларни таъминлаш мақсадида маҳаллий аҳолининг касбий ўқитилишини қўллаб-қувватлаши керак.

B.3.3.2 Ташкилот мазкур хизматлар ва маҳсулотларнинг ишлатилишини ўз мижозларига қизиктириши ва олға суриши, шунингдек янги маҳаллий бизнеснинг ривожланишини қўллаб-қувватлаши керак.

B.3.3.3 Ташкилот, мижоз ва ишлаб чиқарувчи ўзаро муносабатни қадрига етиш ва қўллаб-қувватлаш учун, ташкилот доирасида маҳаллий ҳамжамиятнинг қўлда ишланган маҳсулотларини ва хос маҳсулотларини (пазандачилик маҳсулотларини қўшиб) қўллаб-қувватлаши керак. Ташкилотнинг, маҳаллий маданият билан боғлиқ бўлган, хунармандчилик техникаларини ишлатишни қўллаб-қувватлаши мақсадга мувофиқ бўлиб қолиши мумкин.

B.4 Мехнат шароитлари

B.4.1 Ташкилот ойлик иш ҳақи, камида мазкур тоифа учун минимал ойлик иш ҳақига мос келишини таъминлаши керак.

B.4.2 Ташкилот ходимлар учун хоналар минимал гигиена, хавфсизлик ва қулайлик шароитларига мос келишини таъминлаши керак.

B.4.3 Ташкилот ойлик маошлар ва нафақаларнинг таркиби унинг ходимлари учун батафсил, шаффофф ва доимий бўлишини таъминлаши керак.

B.4.4 Ташкилот, стажировкалар ёки иш жойларида ўқитишлар, ходимлар олдидаги мажбуриятларини бажаришдан бош тортиш мақсадида тегишли тарзда фойдаланилмаслигини таъминлаши керак.

Изоҳ. Масалан, ўқувчилар ва стажёрлардан тўлиқ иш кунида банд бўлган ишчилар сифатида нотўғри фойдаланиш.

В.4.5 Ташкилот этник, ижтимоий ва гендер тенгликни қўллаб-қувватлаш ҳамда болалар меҳнатининг олдини олиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқади.

B.5 Маданий жиҳатлар

В.5.1 Ташкилот билимларни тарқатиш, маҳаллий маданиятни сақлаб қолиш ва хурмат қилиш бўйича ташаббусларни режалаштиради ва очиб беради.

В.5.2 Ташкилот ўз фаолиятининг маҳаллий маданиятга салбий таъсирини олдини олиш бўйича чора-тадбирларни режалаштиради ва амалга оширади.

B.6 Соғлиқни сақлаш ва таълим

В.6.1 Ташкилот маҳаллий ҳамжамиятнинг соғлиқни сақлаш дастурларини қўллаб-қувватлайди.

Изоҳ. Соғлиқни сақлаш дастурлари санитар билим бериш дастурлари ва вакцинация кампаниялари доирасида ташаббусларни ўз ичига олади.

В.6.2 Ташкилот ўзининг ходимлари ва уларнинг оиласлари учун соғлиқни сақлаш дастурларини амалга оширади.

В.6.3 Ташкилот, экологик билимларни қўшиб, ўзининг ходимлари ва маҳаллий ҳамжамият учун таълим тадбирларини қўллаб-қувватлайди.

B.7 Туб аҳоли

В.7.1 Ташкилот, уларнинг ери ва мумкин бўлган ҳудудида бошқариш фаолияти жараёнида уларнинг самарали иштирокига кўмак бериб, маҳаллий ахолининг одатлари, хуқуqlари ва анъаналарининг хурмат қилинишини таъминлаш бўйича чора-тадбирларни режалаштиради ва амалга оширади.

В.7.2 Маҳаллий халқларнинг ерларида ёки улар таъсиридаги зоналарда жойлашган ташкилотлар ўзининг амалиёти ва дастурларига туб аҳоли ва жамоаларни ҳисобга олади ва жалб қилади.

Ўзбекистон Республикаи Вазирлигининг "Спорт ва ғарбият индустрияларини тадбирларни таъминлаш" ташкилоти

С илова
(норматив қисм)

Жойлаштириш воситаларининг барқарор ривожланишига доир иқтисодий талаблар

С.1 Ташкилотнинг иқтисодий самарадорлиги

С.1.1 Ташкилот қисқа муддатли, ўрта муддатли ва узоқ муддатли келажакка ривожланишининг ўз иқтисодий барқарорлигини ҳисобга олган ҳолда ўз фаолияти ва хизматларини режалаштиради ва амалга оширади.

С.1.2 Ташкилот ўзининг иқтисодий самарадорлигини намоён қилиш учун, зарур бўлганда янгиланадиган, ҳаттоқи оддий шаклда бўлса ҳам бизнес-режага эга бўлиши керак. Бу қуйидаги ахборотларни ўз ичига олиши керак:

- a) эришиш зарур бўлган, бозор сегменти ва таҳлили;
- b) маҳсулотнинг концептуализацияси;
- c) нарх сиёсати;
- d) савдо сиёсати ва маркетинг стратегиялари;
- e) зарур инвестициялар ва харажатлар структураси;
- f) иқтисодий самарадорлик;
- g) молиявий яшовчанлик;
- h) хавфларнинг баҳоланиши.

С.1.3 Ташкилот тижорат фаолиятининг ривожланиш барқарорлигини далилини тақдим этиш учун ҳисоб юритиши керак.

С.1.4 Ташкилот маҳаллий ҳамжамият билан, янги жойлаштириш воситаларини ташкил этишда, меҳнат фаолияти ва даромадлар каби, ижтимоий оқибатлар ва устунликларга алокадор бўлган, дастлабки маслаҳатларни ўтказиши керак.

С.2 Мижоз сўровларининг қаноатлантириш даражаси ва сифати

С.2.1 Ташкилот мижоз профили ва қутган натижаларини инобатга олган ҳолда маҳсулотлар ва хизматларни режалаштиради ва жорий этади. Маҳсулотлар ва хизматларни режалаштиришда ижтимоий анъаналар ва маҳаллий меҳмондўстликка кўпроқ эътибор қаратилиши керак.

С.2.2 Ташкилот ўз маҳсулотлари ва хизматларидан мижозларнинг кутган натижаларини аниқлаш тартиб-таомилини белгилайди ва қўллаб-қувватлади.

С.2.3 Ташкилот ўз маҳсулотлари ва хизматларини сифатига талабларни белгилайди, шунингдек уларнинг мувофиқлиги сақланиб туришини назорат қиласди.

С.2.4 Ташкилот, қуйидагиларни кўшиб, ўз маҳсулотлари ва хизматларининг ҳужжатлаштирилган таърифини юритади:

- a) барқарорликнинг белгиланган талабларга мувофиқлиги;
- b) қанчалик ташкилотнинг маҳсулоти меҳмонларнинг кутган натижаларига мос келиши;
- c) ташкилот ўзининг мижозларига таклиф этмоқчи бўлган хизматнинг сифати.

С.2.5 Ташкилот қўйидагиларга мажбур:

а) имконияти чекланган шахсларни қўшиб, барча учун очик бўлган, мижознинг сўровларини қаноатлантириш даражасини баҳолаш тартиб-таомилини ўрнатиши ва қўллаб-қувватлаши. Тартиб-таомил мулоҳазалар, таклифлар ва

шикоятларнинг ишланиши, шунингдек мижозлар, агентликлар ва туроператорлардан ахборот йиғилишини ўз ичига олиши керак;

б) шикоятлар ва таклифларга кетма-кет жавоб бериши;

с) мижознинг сўровлари, шикоятлари ва таклифларини, шунингдек белгиланган ва маълум қилинган тузатувчи ҳаракатларини қаноатлантириш даражаси таҳлилиниң ҳисобини олиб бориши. Мижознинг сўровларини қаноатлантириш даражаси тўғрисидаги ахборотлар ривожланиш барқарорлигини бошқариш тизимини танқидий таҳлил қилишда ишлатилиши керак.

С.2.6 Мижозларга тақдим этиладиган ахборот очиқ бўлиши ҳамда таклиф этилаётган маҳсулот ва хизматлар тўғрисида ишончли маълумотларни ўз ичига олиши керак. Таклиф этиши мумкин бўлган ташқи маҳсулотлари ёки хизматларига нисбатан, ташкилот унда барқарор ривожланиш тизимлари тўғрисида ахборот мавжуд эканлиги ва мавжуд эмаслигини аниқ фарқлаши керак.

С.2.7 Ташкилот, ривожланиш барқарорлигига талабларни инобатга оладиган, етказиб берувчиларни танлаш тартиб-таомили ва малакаларини белгилайди.

С.2.8 Ташкилот, ўзининг ишлаб чиқариши ва етказиб беришларида ривожланишнинг барқарор усусларини жорий этадиган, етказиб берувчиларни афзал кўради. Ташкилот, мазкур амалиётни ишлатадиган, етказиб берувчиларнинг ривожланиш дастурларини амалга оширади.

С.2.9 Ташкилот, маҳаллий ҳамжамиятлар томонидан тақдим этилиши мумкин бўлган, маҳсулотлар, хизматлар ва материалларни аниқлайди ва танлайди.

С.2.10 Ташкилот томонидан тақдим этиладиган озиқ-овқат хизматлари:

а) озиқ-овқат маҳсулотларининг хавфсизлигини таъминлаш усусларини қабул қилиши;

б) кўпроқ янги маҳсулотлардан фойдаланиши;

с) иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ ва мумкин бўлганда, органик маҳсулотлардан фойдаланиши;

д) флора ва фаунага хавф түғдирмаслик учун, ингредиентларнинг мавсумий очиқлигини инобатга олган ҳолда худудий ошхона таомлари ва ичимликларининг таклифини ўз ичига олиши керак.

С.3 Мижозлар ва ишчиларнинг саломатлиги ва хавфсизлиги

С.3.1 Ташкилот хавфларни узлусиз аниқлаш, хавфларни баҳолаш ва зарур назорат чораларини амалга ошириш учун тартиб-таомилларни белгилайди ва қўллаб-кувватлайди. Бу тартиб-таомиллар қуйидагиларни ўз ичига олиши керак:

а) кундалик фаолият ва ноанъанавий фаолият турлари;

б) ташкилотга кира оладиган барча шахсларнинг фаолияти (кичик пудратчиларни қўшиб);

с) ҳам ташкилот, ҳам учинчи томонлар тақдим этадиган, иш жойларининг жиҳозлари;

д) учинчи томонлар тақдим этадиган ва ташкилот таклиф этадиган, мижозлар учун чора-тадбирлар;

е) фавқулодда вазиятлар ва баҳтсиз ҳодисаларга жавоб қайтариш.

С.3.2 Ташкилот, ушбу баҳолашларнинг натижалари ва ушбу назорат чораларининг оқибатлари унинг барқарор ривожланиш соҳасидаги мақсадларини аниқлашда инобатга олинишини таъминлаши керак. Ташкилот мазкур ахборотни ҳужжатлаштиради ва янгилайди.

С.3.3 Мижозлар учун ҳам, ишчилар учун ҳам, хавфларни аниқлаш ва баҳолаш бўйича ташкилотнинг методологияси:

а) жавоб қайтарадиган эмас, балки олдини оладиган бўлишини таъминлаб, унинг кўламлари, тури ва ўз вақтида ҳаракатларни инобатга олган ҳолда аниқланиши;

б) хавфларнинг таснифланиши ҳамда бартараф этилиши ёки тегишли чоралар ёрдамида назорат қилиниши керак бўлган хавфларнинг идентификациясини таъминлаши;

с) фойдаланиш тажрибасига мос келиши ва назорат чораларини амалга ошириш имкониятига эга бўлиши;

д) ўрнатишга талабларни белгилаш, ўқитишга эҳтиёжларни аниқлаш ёки тезкор назорат воситаларини ишлаб чиқишга субсидиялар тақдим этиши;

е) уларнинг самарадорлиги ва бажариш муддатларини кафолатлаш учун, зарур ҳаракатлар мониторингини таъминлаши керак.

С.3.4 Ташкилот туристларнинг хавфсизлиги ва ҳимояланишига қўмаклашиш бўйича дастурларга амал қиласди.

С.3.5 Жойлардаги фаолият / тадбирлар вактидаги хавфлар тўғрисида, шунингдек уларни олдини олиш тўғрисида ахборот тақдим этилиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Туризм ва Спорт
Вазирлигининг "Спорт ва туризм хизмати
сертификатлаш маркази" Давлат хизматларини
хизмат доирасида фойдаланиш учун

Д илова

(ахборот қисми)

Туризмни барқарор ривожлантириш амалиёти мисоллари

D.1 Ушбу Иловада таърифланган усуллар, ташкилотларга ушбу ҳужжатнинг талабларини бажаришга, шунингдек уларнинг барқарор ривожланишни бошқариш тизимини самарадорлигини оширишга ёрдам берадиган, усулларни кўрсатиб беришга йўналтирилган.

D.2 Қуйида алоқа ва ўзаро ишлаш мисоллари келтирилган:

а) веб-сайт, банд қилиб қўйиш тизими, киришни қайд этиш, жойлаштириш воситалари, ижтимоий зоналар, оғзаки ахборотлар, дисплейлар, вивескалар, брошюралар ёки қўлланмалар орқали мижозларнинг хабардорлигини ошириш;

б) обьектлар, лекциялар, конкурсларга ташриф буюриш, маҳаллий оммавий ахборот воситаларида (масалан, газеталар, радио) амалиётни олға суриш ёрдамида маҳаллий ҳамжамият билан маорифий тадбирларни ўтқазиши;

с) масалан, учрашувлар, семинарлар, курслар, лекциялар, конференциялар, волонтёрлик дастурлари ёрдамида ходимларни ўқитиши;

д) жамоавий сотиб олишлар, чиқиндиларни йиғиши ва ижтимоий тадбирлар каби, жойлаштириш воситасини барқарор ривожлантириш мақсадида бошқа жойлаштириш воситалари, шунингдек бошқа иштирокчилар билан ҳаракатларни бажариш;

е) учрашувлар, лекциялар ва ахборотлар ёрдамида ишлаб чиқариш ва етказиб беришларнинг барқарор ривожланиш усулларини жорий этиш тўғрисида етказиб берувчиларнинг хабардорлигини ошириш ва рағбатлантириш;

ф) меҳмонларни барқарор ривожланиш амалиётларини қўллаб-қувватлашга чорлайдиган реклама инструментларини ишлатиши.

D.3 Қуйида йўналишларнинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланиш мисоллари келтирилган:

а) иқтисодий ҳамфирлик соҳасидаги ҳаракатлар;

б) ҳамжамият учун ишлатилган маҳсулотлар ва ускуналар кўринишидаги ҳадялар;

с) маҳаллий етказиб берувчиларга алоҳида эътибор қаратиш, шунингдек уларнинг фаолиятини ривожлантириш.

D.4 Қуйида қаттиқ чиқиндилар миқдорини қисқартириш мисоллари келтирилган:

а) хавфсизлик, сифат ва иқтисодий жиҳатларни ҳисобга олган ҳолда, бу ташкилотнинг фаолияти ҳамда атроф муҳит шароитлари билан мос келганда, имтиёзли улгуржи сотиб олишлар;

б) бир марталик қадоқ ишлатилишини қисқартириш;

с) чиқиндиларни йиғиши учун тегишли контейнерларни ишлатиши;

д) чиқиндиларни ажратиш, танланма йиғиши ва тегишли тарзда утилизация қилиш;

е) чиқиндиларни вақтинчалик сақлаш учун контейнерларга эга бўлган, чиқиндиларни иккинчи марта ажратиш;

f) органик чиқиндиларни тақороран, масалан маҳаллий ҳамжамиятлар учун ишлаб чиқариш материали сифатида ишлатиш;

g) ишлатилмаган маҳсулотлар ва қадоқлаш материалларини (қайтадиган логистика) йиғиши түғрисида етказиб берувчилар билан шартнома келишувлари.

D.5 Қуйида атмосферага отқинларни (газлар ва шовқин) қисқартириш мисоллари келтирилган:

a) овқат тайёрлаш ёки шу билан боғлиқ операцияларда хидларни кетказиши бўйича чоралар;

b) транспорт воситалари, ускуналар ва механизmlарга техник хизмат кўрсатиш дастурлари;

c) объектлар, транспорт воситалари, ускуналар ва механизmlарга нисбатан камроқ ифлослантирувчи алтернативаларни алмаштириш ёки ўзгартириш режалари;

d) шовқин ёки газ ажралиш даражасини камайтириш мақсадида сертификатланган ускуналарни харид қилиш.

D.6 Қуйида энергосамарадорлик мисоллари келтирилган:

a) қуёш ва шамол каби, қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиш;

b) қурилиш материалларини тегишлича танлаш;

c) деворлар, шифтлар ва ойналарнинг иссиқлик изоляцияси;

d) табиий вентиляция;

e) сояли ва қуёшли зоналар ишлатилишини оптималлаштириш;

f) табиий ёруғлик ишлатилишини оптималлаштириш;

g) иситиш ва совутиш тизимлари учун водопроводда иссиқлик йўқотилишини минималлаштириш;

h) иситиш ёки совутиш ускуналари ва қурилмаларини максимал энергосамарадорлик билан ишлатиш;

i) энергосамарадор транспорт воситаларига алоҳида эътибор қартиш, мунтазам техник хизмат кўреатиши ва транспорт воситалари паркидан фойдаланишни режалаштириш, унинг самарадорлигини оптималлаштириш, йўналишлар ва самаралироқ жадвалларни танлаш, ҳайдовчиларни тежамкор хайдашга ва бошқа шунга ўхшаш чораларга ўқитиши.

D.7 Қуйида сув ресурсларини сақлаб қолиш ва улардан оқилона фойдаланиш мисоллари келтирилган:

a) сув тежовчи қурилмаларни ишлатиш (масалан, ваннахоналар, хожатхоналар, душ хоналар ва ювиш тизимларида сув сарфини камайтириш учун кранлар ва клапанлар);

b) сув сизишларини аниқлаш учун даврий текширувлар;

c) сочиқлар ва ётоқ чойшабларини тақорий ишлатиш дастурлари;

d) ёмғир сувини йиғиши;

e) булоқ сувини сақлаб қолиш ва тиклаш;

f) сузиш ҳавзалари учун дренаж қурилмаларидан фойдаланиш;

g) кир ювиш ва ошхона учун тозалаш воситаларидан тегишлича фойдаланиш;

h) майший оқова сувларни ишлатиш;

i) оқова сувларни тозалаш учун тизимларни ишлатиш;

j) суюқ совун дозаторларини ишлатиш.

D.8 Қуйидаги маҳаллий аҳоли билан ўзаро алоқа мисоллари келтирилган:

а) мижозларни, маҳаллий аҳолига тегишли бўлган, ўзига хос жиҳатлар түғрисида хабардор қилиш;

- b) ресурслар, анъаналар ва маданий билимларни ишлатишдан олинган фойдаларни маҳаллий аҳолига қайтариш ёки ўрнини қоплаб бериш;
- c) устунлик жиҳатларига мувофиқ маҳаллий аҳолининг ҳаёт шароитларини яхшилаш бўйича ҳаракатларни қўллаб-қувватлаш;
- d) ер учун ҳукуқ, муқаддас жойларга йўл ва табиий ресурсларни қазиб олиш каби, ташкилотнинг назорати остида бўлган ресурслардан фойдаланишни маҳаллий аҳоли билан келишиш;
- e) мижозлар / ижарачилар ёки ташкилот ишчилари томонидан муқаддас жойларнинг таҳқирланиши ёки назоратсиз ишлатилишини олдини олиш;
- f) туристик фаолият натижасида анъанавий иқтисодий фаолиятдан возкечилишини олдини олиш;
- g) маҳаллий аҳолининг маданияти ва шахсий ҳаётига эҳтиромни қўллаб-қувватлаш, шахсий ҳаёт бузилиши, археологик ёки тарихий обьектлар бўзилишига, муқаддас маросимлар ва жойларга ҳурматсизлик ёки анъанавий календардан ташқари байрамлар ва маросимларни мажбуран қабул қилдиришга йўл қўймаслик;
- h) экологик заарали одатлар ёки анъаналарни бартараф этишга ёрдам бериш.

D.9 Қуйида, мижозларга тақдим этилиши қерак бўлган, ахборот мисоллари келтирилган:

- a) ташкилотнинг барқарор туризмга тарафдорлиги тўғрисида асосий ахборот;
- b) худудда ишлаб чиқилган, атроф мухитни мухофаза қилиш бўйича чоратадбирлар тўғрисида асосий маҳаллий тарихий, маданий ва экологик ахборот;
- c) ҳар хил қўриқланадиган табиат худудлари ва худудда қизиқиш уйғотадиган бошқа табиий диккатга сазовор жойлар тўғрисидаги ахборот;
- d) худуддаги маданий фаолият тўғрисидаги асосий ахборот;
- e) ногиронлар, кексалар ва болалар учун очиқликни таъминлаш учун воситалар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслиги;
- f) маҳаллий маҳсулотларни, шу жумладан худуд ошхонасига алоҳида эътибор билан истеъмол тўғрисидаги ахборот;
- g) худудда илгари суриладиган туристик фаолият тўғрисидаги ахборот;
- h) ишлаб чиқилган энергиядан фойдаланиш, сувдан фойдаланиш, оқова сувларни тозалаш ва қаттиқ чиқиндиларни қисқартириш дастурлари тўғрисидаги ахборот;
- i) мижозлар учун хавфсизлик ва мухофаза чоралари ва тартиб-таомиллари;
- j) маҳаллий ҳамжамиятларда ўзини қандай тутиш тўғрисидаги ва ташриф буюриладиган жойларда бажарилиши зарур бўлган мажбуриятлар тўғрисидаги ахборот;
- k) маҳаллий ҳамжамиятларда очик бўлган асосий хизматлар тўғрисидаги асосий ахборот;
- l) табиий мухитда онгли хулқ тўғрисидаги ахборот.

Библиография

[1] ООН:2004 қошидаги БСТ, Саёҳатлар ва туризм соҳасида жинсий фойдаланишдан болаларни ҳимоя қилиш бўйича ахлоқ кодекси

Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт
вазирлигининг "Спорт ва туризм хизматларини
сертификатлаш маркази" Давлат хизматлари
хизмат доирасида фойдаланиш учун

Мұхим сўзлар: жойлаштириш воситаси, баркарор ривожланиш, бошқариш

Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт
вазирлигининг "Спорт ва туризм хизматларини
сертификатлаш маркази" давлат хизматларини
хизмат доирасида фойдаланиш учун

Ўзгартиришларни рўйхатга олиш вараги

О‘з DSt ISO 21401:2022 (ISO 21401:2018, IDT) “Туризм ва у билан боғлиқ бўлган хизмат турлари. Жойлаштириш воситаларининг барқарор ривожланишини бошқариш тизими. Асосий талаблар”

O'z DSt ISO 21401:2021 (ISO 21401:2018)

СТҚ 4 «Туризм ва спорт
стандартлаштириш бўйича
техник қўмита раиси»

А.Аққулов

СТҚ 4 «Туризм ва спорт
стандартлаштириш бўйича
техник қўмита раиси ўринбосари»

Ш.Шарипов

СТҚ 4 «Туризм ва спорт
стандартлаштириш бўйича
техник қўмита маъсул котиби»

С.Хонбабаев

«Спорт ва туризм хизматларини
сертификатлаш» ДУК маркази
«Стандартлаштириш»
бўлим бошлиги

А.Мухитдинов